

A U R A

TIDSKRIFT FÖR AKADEMISKA STUDIER AV NYRELIGIOSITET

Tänk på barnen – Om barn, hjärntvätt och politisering av sekter

Peter Åkerbäck

Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet, Vol. 4 (2012), 179–210.
doi: <https://doi.org/10.31265/aura.487>

De första tio årgångarna, utgivna mellan 2009 och 2018, av *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2000-4419) publicerades ursprungligen i tryckt format. Från och med volym 11 (2020), har tidskriften omarbetats till en diamond open access-tidskrift, och har bytt namn till *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2703-8122). Samtliga artiklar, redaktionella texter och bokrecensioner från volymerna 1–10 publiceras nu online med open access (Creative Commons BY-SA 4.0 licence) med tillstånd från författarna.

For the first ten volumes, published between 2009 and 2018, *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2000-4419) was exclusively available in printed form. Starting with volume 11 (2020), the journal is re-envisioned as a diamond open access journal and will be renamed *Aura: Tidskrift för akademiska studier av nyreligiositet* (ISSN: 2703-8122). All articles, editorials, and reviews from volumes 1–10 are published online in open access form (Creative Commons BY-SA 4.0 licence) with the permission of the author(s).

Tänk på barnen

Om barn, hjärntvätt och politisering av sekter

Peter Åkerbäck

Den här artikeln handlar om hur politiseringen av *sekter* har kommit att förändras i Sverige under de senaste 10-15 åren.¹ Den problematik som tidigare främst förknippades med de religiösa minoritetsgrupper som ofta beskrivs med termen sekter, var att dessa manipulerar eller till och med hjärntvättar sina medlemmar. Detta har dock kommit att förändras och det som nu allt mer har kommit att hamna i fokus när sekter diskuteras och problematiseras är istället barn som växer upp i dessa grupper. Därmed har det kommit att ske en förskjutning i det som kan kallas för politisering av sekter och det som anses problematiskt med dessa är inte längre främst hur medlemmar ansluter sig eller stannar kvar i dessa grupper utan de barn som växer upp i anslutning till dem. För att stödja påståendet att detta har hänt i Sverige kommer ett antal observationer att göras.

Först kommer en snabb redogörelse för de så kallade antikultgruppernas utveckling i Sverige att presenteras. Sedan kommer ett antal

---

¹ Kursiveringen av begreppet sekter beror på att jag redan här vill uppmärksamma att detta begrepp inte på något enkelt sätt går att definiera så att mottagaren, trots en neutral definition, kan lägga alla de negativa konnotationer begreppet bär med sig åt sidan. Mer angående detta nedan.

olika observationer som alla verkar indikera denna förändring att presenteras såsom en översikt över de motioner som lämnats in till riksdagen som berör detta ämne, den offentliga utredning som gjordes 1998, förslag från olika aktörer som har intresse av se till barns rättigheter, samt ett antal nedslag i det offentliga "samtalet" kring sekterna. Slutligen kommer ett antal möjliga bakomliggande faktorer att presenteras som kan antas förklara denna utveckling, samhällets alltmer utveckling mot individualism, vilket brukar kallas "society's turn to self", berättelser av barn som växer upp i olika grupper, samhällets allmänna fokus kring barn och deras välbefinnande samt lite om de mänskliga rättigheterna och kopplat till dessa barns rättigheter.

Antikultgrupper, vad är det?

En ofta ställd fråga när begreppet används och en befogad sådan. Begreppet antikultgrupper är en mer eller mindre direktöversättning från engelskans *anti-cult movement* och är på ett sätt både klumpigt och en inte särskilt snygg sådan rent språkligt. Ett annat problem är att det inom den amerikanska religionssociologin ringar in ett förhållandevis stort antal olika organisationer som uppvisar stora skillnader varför man där även försökt att precisera begreppet med att dela in dessa i olika subgrupper (Barker 2002 samt Richardson och Introvigne 2007). Ytterligare problem är att det även har en viss negativ klang som inte är direkt önskvärd i ett vetenskapligt sammanhang. Begreppet används därför här som ett försök att ringa in de grupper som engagerat sig i frågan kring sekter och sektproblematik med ett kritiskt förhållningssätt. De grupper jag anser tillhör denna kategori i Sverige är huvudsakligen FRI (Föreningen rädda individen), ROS (Rådgivning

om sekter), SESAM samt Hjälpkällan.²

En mer vetenskaplig framställning av historiken och en utförlig beskrivning av dessa grupper verksamhet saknas i religionshistoriska sammanhang såvitt jag kan bedöma. Detta är heller inte föremålet för denna beskrivning, men en kortare redogörelse av dessa grupper historiska utveckling fram till idag och lite om vad dessa grupper har fokuserat på rent ideologiskt förtjänar att lyftas fram eftersom detta på ett mycket tydligt sätt är kopplat till den utveckling som här skall undersökas.

Den första, rent kronologiskt, av dessa är Föreningen rädda individen (FRI) som bildades redan 1984 och beskriver sig själva ”som en stödförening för människor som förlorat vänner eller anhöriga till vad vi kallar en destruktiv rörelse.”³ De som tog initiativet till att bilda föreningen var främst anhöriga till scientologer men detta kom snabbt att inkludera anhöriga även till andra rörelser. Hur många som engagerat sig i FRI eller varit i kontakt med dem har det under årens lopp presenterats olika siffror kring men är mycket svårt att uttala sig om med någorlunda säkerhet. FRI hävdar idag att de har runt 2500 besök per månad på sin hemsida.⁴

Något som FRI engagerat sig i förutom sin informations- och medlemsverksamhet är att hjälpa dem som lämnar de grupper FRI riktar in

---

² En mer utförlig undersökning av denna miljö skulle förmodligen inkludera även andra grupper, men avgränsningen till dessa är här avsiktlig, dels för att dessa är de mest betydelsefulla och dels för att det är tillräckligt för att belysa artikelns huvudsakliga argument.

³ <http://www.fri-sverige.se/sida201.htm> - 19/10 2012

⁴ <http://www.fri-sverige.se/sida214.htm> - 12/11 2012

sig på med att få hjälp med just utträde och den problematik som sker i anslutning till detta. Vid åtminstone två tillfällen, 1992 och 1994, har man arrangerat rehabiliteringsläger.⁵ År 2001 blev FRI medlemmar av den europeiska organisationen FECRIS (Fédération Européenne des Centres de Recherche et d'Information sur le Sectarisme) som har sitt säte i Frankrike och närmast kan beskrivas som en paraplyorganisation för antikultgrupper i Europa.⁶

Den 4 september 2010 bestämdes dock att FRI skulle ombildas från en förening till en stiftelse. De främsta skälen till detta uppgavs vara ekonomiska. Föreningens pengar räckte inte till för att hålla ett öppet kansli och det var därför svårt att ta hand om de som sökte sig till FRI för att få hjälp. Det var även svårt att med en liten ekonomi få styrelsemedlemmar att arbeta ideellt. FRIs tid som förening var med andra ord därmed till ände och en djupare analys skulle säkert kunna belysa på ett utförligare sätt de många olika orsaker som ligger bakom detta. I detta sammanhang kommer ett argument att sättas i fokus som en viktig faktor till att FRI har tappat sin aktualitet som förening och varit tvungna att ombildas till en stiftelse. Detta har att göra med det ideologiska fokus som FRI haft under sina verksamma år. FRI beskriver sin verksamhet på följande sätt:

FRI vill avslöja vissa rörelsers rekryteringsmetoder - som leder till förtryck, personlighetsförändring och ibland till ekonomisk ruin - liksom missbruket av religiösa, psykologiska och vetenskapliga begrepp.

---

⁵ <http://www.fri-sverige.se/sida207.htm> - 19/10 2012

⁶ <http://www.fecris.org/> - 12/11 2012

FRIHET är också ett begrepp som missbrukas - de propagerar för individens rätt att själv välja sin tro, men glömmer att tillägga att den ”frihet” som avses är ett påtvingat val av rörelsens livsåskådning och att all frihet (utom friheten att välja ledningens direktiv) upphör så snart man är engagerad i rörelsen.⁷

Centralt för FRI är individen och den manipulation som den antas utsättas för inom de grupper som FRI pekar ut. Manipulation, destruktiva rörelser och kampen om individens fria vilja är tematik som är återkommande på FRIs hemsida och i dess informationsbroschyrer och studiehäften.⁸ Man beskriver de grupper man fokuserar på som destruktiva och manipulativa och även om man undviker att precisera exakt vilka som avses så framgår det tydligt av de exempel som finns vilka grupper man inkluderar. ISKCON, Scientologi, Trosrörelsen (Livets Ord), UFF (Humana) Enighetskyrkan och Kristi Församling utgör några av dem som omnämns. Under sidan *Se upp!* presenteras olika typer av värvningstekniker och andra typer av erbjudanden som man bör vara försiktig med, som ”överdrivet vänliga människor”, ”erbjudanden, som framställs som en enastående chans”, ”inbjudningar till aktiviteter med otydliga mål” etc. I fokus står åter värvning av medlemmar till dessa grupper med mer eller mindre ärliga tekniker av olika slag. Ett återkommande intryck är att dessa grupper inte verkar ha något egentligt innehåll att erbjuda utan måste mer eller mindre förlita sig till att lura till sig sina medlemmar. FRI menar dock inte

---

⁷ <http://www.fri-sverige.se/sida209.htm> - 23/10 2012

⁸ FRI har genom åren presenterat ett antal olika informationbroschyrer och studiehäften. Se referenslistan.

att de grupper som omnämns skulle sakna ett religiöst innehåll, men att dessa grupper trots detta är destruktiva och manipulativa. Man gör det ännu klarare genom att säga, ”FRI angriper alltså inte RELIGION utan MANIPULATION”.⁹ Detta förstärks även av att många av FRIs internetsidor nederst innehåller en tydlig rödtextad banner, ”DET HANDLAR INTE OM RELIGION UTAN OM MANIPULATION”.

Trots att man tydligt gör det gällande att det inte är någon form av religionskritik man vill åstadkomma utan att det är individen, manipulationen och hur olika grupper gör allt de kan för att hålla kvar människor i sitt grepp som står i centrum så finns här inte bara en dold kritik av de grupper man lyfter fram, utan även ett något föråldrat synsätt på dessa grupper som mer verkar passa in på hur dessa såg ut, verkade och missionerade för 25-30 år sedan än de gör idag. På hemsidan finns även en sektion som tar upp barn och deras uppväxt i olika destruktiva grupper, men detta är långt ifrån det mest centrala för FRI.¹⁰ Kan möjligen den konstanta fokuseringen på manipulationen och på värvningstekniker som bättre verkar passa in på hur de sekter som man beskriver såg ut vid tidpunkten för FRIs bildande vara en bidragande förklaring till varför FRI idag verkar ha tappat sin aktualitet? Kan det helt enkelt vara så att den verklighet FRI beskriver inte passar in i dagens Sverige eller är aktuell längre?

Rådgivning om sekter (ROS) startade sin verksamhet 1984 som FRI-väst men antog efterhand ett eget namn.¹¹ Precis som FRI så

---

⁹ <http://www.fri-sverige.se/sida202.htm> - 12/11 2012

¹⁰ <http://www.fri-sverige.se/sida280.htm> - 12/11 2012

¹¹ Intervju med representant för ROS, maj 2012.

började ROS sin verksamhet med anhöriga och personer som lämnat olika religiösa rörelser. Då FRI huvudsakligen haft sitt säte i Stockholm har ROS haft Göteborg som bas. ROS har sedan starten haft ett nära samarbete med FRI och medlemmar i ROS fick under många år det så kallade FRI-brevet. Central verksamhet har under åren varit att ha en jourtelefon, självhjälsgrupper, medlemsmöten med föreläsningar och informationsverksamhet genom exempelvis skolbesök. Medlemsmöten arrangeras årligen och under de senaste åren har ROS haft runt tre till fyra möten om året och år 2012 finns två möten annonserade på hemsidan.¹² Att verksamheten avstannat under de senaste åren märks även genom en kontakt via deras jourtelefon. De senaste åren har allt färre ringt till jourtelefonen och detta gäller både anhöriga och avhoppare, trots detta väljer man att ha kvar en öppen linje 12 timmar om dagen. Man har dock haft viss verksamhet med att arrangera temadagar för olika socialarbetare och andra intresserade och en del arrangemang tillsammans med Hjälpkällan, som vi skall komma till strax.¹³ ROS beskriver sin verksamhet på följande sätt:

ROS har som sin främsta uppgift att hjälpa och stödja människor som av någon manipulativ/destruktiv grupp utsatts för förtryck, otillbörlig påverkan eller viles[sic]eledande rekryteringsmetoder.¹⁴

Precis som hos FRI är det manipulation, påverkan och rekrytering som

---

¹² <http://www.ros.org.se/index.php?M%D6TEN>, <http://www.ros.org.se/index.php?VERKSAMHET> - 25/10 2012

¹³ Samtal med representant för ROS, maj 2012.

¹⁴ <http://www.ros.org.se/index.php?STARTSIDA> - 25/10 2012

sätts i centrum och mycket av den verksamhet man riktar in sig på fokuserar på personer som har anslutit sig till dessa grupper framförallt i vuxen ålder och ROS beskriver själv anledningen till dess existens på följande sätt:

Vad man framförallt lär sig är att ingen annan egentligen kan förstå vad som händer med en familj som förlorar en kär anhörig till en manipulativ rörelse. Inte heller kan någon annan förstå vad det innebär att lämna en manipulativ rörelse.

Allt detta sammantaget driver oss framåt. Vi vill informera och dela med oss av våra erfarenheter som anhöriga och f d medlemmar i olika manipulativa rörelser. Vi vill också försöka att hjälpa andra med vår egen erfarenhet.¹⁵

På andra ställen finns information om ”Mind Control” och ”hjärntvätt” som man föreslår idag bör bytas ut mot ”otillbörlig påverkan” och här finns beskrivningar av det som man riktar fokus på såsom personkontroll, informationskontroll, tankekontroll och känslokontroll. Här finns som hos FRI även en sida med varningar om vad man skall se upp med så att man kan undvika att bli värvad. I centrum av allt verkar främst vuxna individer stå och det nämns inte alls mycket om barn och deras uppväxt i olika grupper i ROSs material eller på deras hemsida.¹⁶

ROS uppvisar mycket stora likheter med FRI när det gäller själva

---

¹⁵ <http://www.ros.org.se/index.php?VARF%D6R%3F> - 25/10 2012

¹⁶ <http://www.ros.org.se> - 12/11 2012

fokuserandet på manipulation och värvning. Man vill heller inte rikta kritik mot religiösa organisationer, ”vad vi vänder oss emot är att man med religionen som täckmantel kuvar andra människor för att ge ledaren eller en liten grupp i toppen makt och pengar för egen del”.¹⁷ Det som skiljer dem åt är dock att ROS undviker att namnge vilka grupper man avser och detta medför att det inte finns samma dolda kritik mot någon specifik grupp. Samma fråga som ställdes om FRIs verksamhet måste dock även ställas till ROS, med avtagande verksamhet och allt färre som tar kontakt med föreningen, hur pass aktuellt är det perspektiv som ROS presenterar i dagens Sverige?

Ytterligare en grupp bör nämnas i detta sammanhang och det är Sesam som startade sin verksamhet 1992, samma år som FRI arrangerade ett rehabiliteringsläger i Dalarna.¹⁸ Sesam startade som en förening enbart för avhoppare. Tillsammans med FRI arrangerade man ytterligare ett rehabiliteringsläger på Mäläröarna 1994. 1999 blir Sesam medlem i den större Europeiska paraplyorganisationen FECRIS. År 2002 verkar Sesam minska sin aktivitet och dess medlemmar mer och mer fokusera på arbete med FECRIS. År 2011 upphör Sesam att finnas till som förening.¹⁹

En något annorlunda typ av antikultrörelse hittar vi hos Hjälpkällan. Hjälpkällan startade sin verksamhet främst som en stödgrupp för avhoppare från Jehovas vittnen 2004. 2007 fick gruppen pengar från Arvsfonden och hade 2010 en anställd.²⁰ Hjälpkällan söker ekono-

---

¹⁷ <http://www.ros.org.se/index.php?AVPROGRAMMERING%3F> - 12/11 2012

¹⁸ <http://www.fri-sverige.se/sida207.htm> - 25/10 2012

¹⁹ <http://www.fri-sverige.se/sida207.htm> - 25/10 2012

²⁰ Intervju med representant för Hjälpkällan september 2010.

miskt stöd från olika organisationer såsom EU och Nordiska rådet och har fått stöd från Socialstyrelsen för att kunna driva sin verksamhet. Hjälpkällan har en aktiv hemsida, arrangerar workshops, har jourtelefon, utbildar stödpersoner, har ett föräldranätverk, rådgivning, ett mycket aktivt debattforum där mängder av relaterade ämnen diskuteras, etc.

Hjälpkällan anger sin verksamhet på följande sätt:

Hjälpkällan är en religiöst och politiskt obunden verksamhet som erbjuder stöd och information till personer som varit, är, inte längre vill vara, eller funderar på att bli medlemmar i ett slutet religiöst samfund - det vi vanligtvis kallar en sekt. Gemensamt för oss som arbetar i föreningen är att vi alla har varit med i en sekt, frivilligt eller ofrivilligt. Många av oss har vuxit upp i sekterna och därmed har vi aldrig fått en möjlighet att välja själva förrän i vuxen ålder.²¹

Redan i dess beskrivning av sin kärnverksamhet förekommer ett perspektiv att man varit med redan som barn i dessa grupper. Detta preciseras ytterligare under rubriken ”Därför behövs Hjälpkällan”:

Ca 20 000 barn växer upp i sekter i Sverige idag. När man blir utsluten ur en sekt, eller själv bestämmer sig för att man inte längre delar den tro som man en gång kanske betraktat som sin egen, kan konsekvenserna bli oerhörda. Många sekter tillämpar utfrysning som

---

²¹ http://www.hjalpkallan.se/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=66 - 12/11 2012

bestraffningsmetod gentemot dem som inte längre vill, kan eller får vara medlemmar.²²

Barn och barns uppväxtförhållanden sätts med andra ord i centrum på ett betydligt mer tydligt sätt än inom ovan nämnda grupper. Men detta är inte den enda skillnaden.

En representant för Hjälpkällan framhåller vikten av att inte föra något ”krig mot sekterna”. Förr eller senare kan det tänkas att de som är med i en sekt kommer att vilja lämna den och då är det viktigt att inte Hjälpkällan har framstått som aggressiva eller motståndare till specifika grupper. Ett av de råd som de som söker sig till Hjälpkällan får är att försöka skriva ned det som var positivt i den grupp den varit med i. Ett viktigt första steg är att försöka ”krossa bitterheten”.²³ Att avprogrammera någon under tvång tar man starkt avstånd ifrån, man måste respektera individen och individens val och den som söker sig till Hjälpkällan måste själv vilja ha denna hjälp. Man är medveten om både FRI och ROS men anser att dessa har en allt för kritisk och aggressiv framtoning.²⁴

Perspektivet att det pågår manipulation inom religiösa organisationer finns kvar även hos Hjälpkällan. Synen på manipulation är här avgränsad så att detta främst har två karaktäristiska drag, social kontroll och kontroll av information. Här finns dock väldigt lite om värving och destruktivitet, istället använder man begreppet slutet om de

---

²² http://www.hjalpkallan.se/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=66 - 12/11 2012

²³ Intervju med representant för Hjälpkällan september 2010.

²⁴ Intervju med representant för Hjälpkällan september 2010.

grupper som man avser.

Hjälpkällan framstår som den antikultgrupp som i dag är mest aktiv, samtidigt verkar den ha helt andra drag än de grupper som tidigare inkluderats i denna kategori varför den kanske borde komma att utgöra en annan typ av antikultgrupp eller kanske inte ens bör anses tillhöra denna kategori. Klart är att Hjälpkällan har ett tydligare fokus på barn och på deras uppväxt inom slutna religiösa grupper, även om det måste medges att detta perspektiv är starkt präglad av hur det ser ut hos just Jehovas vittnen vilket kan bero på att de flesta som är aktiva i Hjälpkällan verkar vara just avhoppare från denna organisation. Frågan är dock om inte Hjälpkällan hittat en form som bättre är anpassad till en svensk samtid med både individen i centrum och med ett stort fokus på just barns situation inom olika sekter?

Den statliga utredningen och motioner till riksdagen

1998 blir den statliga utredningen *I god tro. Samhället och nyandligheten* (SOU 1998:113) färdig och publicerad. Motionen som låg till grund för utredningen var inlämnad av Barbro Westerholm (fp) och motionen anförde ”behovet av en utredning om hur andlig kränkning med dess hälsomässiga följder skall kunna förebyggas och åtgärdas samt hur människor som utsatts för sådan kränkning skall kunna få hjälp” (Ingvardsson 1998: 3).

Det anförda är ganska fritt för tolkning när det gäller vilka individer som avses, men det är tydligt att det motionen beskriver främst avser människor som kommit i kontakt med eller sökt sig till olika religiösa rörelser och där utsatts för missförhållanden som medför att de slutligen hamnar i sådan kris att de behöver professionell hjälp för att kunna gå vidare. Oftast då i anslutning till att de kommit att

lämna den grupp de tillhört. Vid första anblicken när man läser både motionen och utredningens inledning ges ett klart intryck av att detta främst handlar om vuxna individer som sökt sig till olika, mer eller mindre religiösa grupperingar. Men detta kan lika gärna gälla barn som växer upp i olika liknade grupper och det är här som utredningen tar en förhållandevis oväntad vändning. Av utredningens 358 sidor långa utredningsmaterial ägnas inte mindre än 89 sidor till just barn och skolverksamhet. Det måste anses som rätt mycket särskilt med tanke på att barns situation inte ens efterfrågades i motionen som låg till grund för utredningen (Westerholm 1995). Barns situation i olika sekter nämns inte ens i den. Men alldeles oavsett motionens intention att inkludera barns situation eller inte så kom utredningens mycket stora fokus på dessa att få konsekvenser.

En överblick över de motioner som lämnats in till riksdagen innan utredningen visar på ett dominerande perspektiv, här efterfrågas hjälp för vuxna individer som hamnat i krissituationer efter möten med sekter och destruktiva grupper. Ett axplock uppvisar en tydlig trend:

1990/91:So515 Psykologisk hjälp vid utträde ur s.k. sekter.

1991/92:So464 Psykologisk hjälp vid utträde ur s.k. sekter.

1992/93:So404 Åtgärder mot s.k. sektsjuka.

1993/94:So459 Destruktiva sekter.

Det går inte att hitta några betydande mängder motioner via riksdagens internetportal och möjligen kan detta ha att göra med Internets framväxt och att man inte tillgängliggjort samtliga motioner från 90-talet. De motioner som kommer efter det att utredningen är publi-

cerad uppvisar en större variation, men även ett lite annat fokus:

1997/98:So211 Barn i sekter.

1998/99:So269 Barn i sekter.

2001/02:So514 Nyandliga rörelser och sekter.

2002/03:So307 Barnens rätt i slutna samfund.

2005/06:So433 Angående otillbörlig påverkan.

2007/08:Ub367 Stopp för sektskolor.

2008/09:So230 Skydd och hjälp till barn och vuxna som utsatts för
manipulativt ledarskap (sekter).

2009/10:So373 Utredning om barn i sekter.

2010/11:Ub429 Barn i sekter.

2011/12:Ub416 Ökad kunskap krävs för rätt hjälp till barn i sekter

Den andliga kränkningen och otillbörliga påverkan finns visserligen kvar, men här har barnen och deras uppväxtförhållanden fått en betydligt mer framskjuten position.

Skillnaden mellan de motioner som lämnas in före och efter utredningens publicering är så klart inte vattentät, så ser inte verkligheten ut, men den indikerar klart ett byte av inriktning där fokus byts från vuxna individers mer eller mindre egna val att gå med och utträda från olika religiösa grupper mot hur barn som växer upp i dessa upplever det. Att detta enbart skulle bero på utredningen och dess fokus på barn är självklart inte en slutsats som går att dra, men det visar på en trend som går att spåra även i andra sammanhang.

Intressegrupper för barns rättigheter och lagförslag

Även utanför riksdagen märks att intresset för barns välmående i minoritetsreligioner har ökat och några tydliga exempel på detta förtjänar att lyftas fram.

Redan 1999 kommer Peter Nobels bok *Lag och rätt och nya religioner. En jurists syn på religionsfriheten kontra skyddet för den enskilde* och även här riktas en del uppmärksamhet mot barn och barns rättigheter. Boken innehåller en utförlig diskussion om förhållandet mellan religionsfriheten å den ena sidan och den personliga integriteten å den andra. Den problematik som är central är då den personliga integriteten hotas genom att någon ”i sin iver att missionera, värva och behålla sitt grepp över den andre, hotar dennes integritet, alltså hans frid och oberoende genom metoder, som många anser förkastliga eller otillbörliga” (Nobel 1999: 87). Detta är främst en problematik som Nobel anser berör de nya religiösa rörelserna som uppstod på 1960- och 70-talen, även om han medger att ett antal som har samma drag är äldre än så (Nobel 1999: 10).

Även om boken har som främsta uppgift att diskutera en problematik som främst kan sägas beröra mission eller värvning uppehåller den sig i två kapitel vid *Familjerätt* och *Barns rätt*. Här avhandlas exempelvis saker som familjerättens kulturbundenhet, myndighetsåldrar, barnkonventionen, skollagstiftning och friskolor. Några direkta förslag på ytterligare lagstiftning efterfrågas inte i någon större utsträckning av Nobel gällande dessa delar, även om Nobel uttrycker både upprördhet och oro för barn som exempelvis går i friskolor med religiös anknytning och han förordar övervakning och insyn som inte får bli för slapp, eftersom ”slapphet i dessa hänseenden kan vara ödesdiger” (Nobel 1999: 61). Nobel anser dock att gällande lagstiftning måste

bli bättre på att tillämpas och uppmärksamma de barn som far illa i dessa sammanhang och att det är samhällets skyldighet att ingripa då barn exempelvis utsätts för ”förkunnandet av skrämmande dogmer eller vägran till avkoppling och fritid ... instängande i ett trångt andligt fängelse präglat av intolerans och aversion mot omvärldens människor och värderingar” (Nobel 1999: 53 f.). Nobel påpekar att den problematik han lyfter fram inte ens omnämns i den då gällande socialtjänstlagen (Nobel 1999: 55).

Det mest intressanta med Nobels skrift är att barnens situation lyfts fram på ett så tydligt sätt i detta sammanhang och presenteras som en viktig del av problembilden. Trots frånvaron av konkreta lagförslag gällande barn anses detta viktigt att ta med. En enklare väg hade varit att inte alls ge sig in på den juridiskt svåra frågan om i vilken utsträckning en förälder har rätt eller inte att uppföstra sina barn i enlighet med dogmer som kan verka skrämmande. En gissning om varför detta är med är att det vid den tidpunkten som Nobel skriver barnens situation i sekter eller nya religiösa rörelser redan hade uppmärksammats så pass mycket att det inte gick att undvika.

Den fråga boken trots allt lämnar obesvarad är varför denna problematik är mer intressant gällande de nya religionerna och inte snarast bör lyftas ett par nivåer och gälla all form av religiositet, inklusive frågan om barn och dessas rättigheter?

Även skolhälsovården har uppmärksammat barn i sekter då de år 2004 tillägnade ett helt nummer av tidsskriften *Skolhälsovård* med undertiteln *Barn i manipulativa grupper* detta ämne. Numret är uteslutande författat av Helena Löfgren, vilken under många år engagerat sig i frågan kring manipulation och även driver ett företag som erbjuder

både behandling och information kring dessa frågor (Löfgren 2004).²⁵

Detta märks även på tidsskriftens innehåll med kapitel som *Lycka till salu*, *Om konsten att förvandla en människas identitet*, *Att hjälpa en manipulerad person*, *Lär dig genomskåda rekryterarnas knep*, *När varningsklockorna ringer – hur man märker att någon är på väg in i en manipulativ grupp*, men här finns även ett kapitel om Livets ords fri-skola, ett om barns situation i manipulativa grupper, samt två kapitel om hur skolan kan bidra till att hjälpa utsatta barn. Även om tidsskriftens titel indikerar att det är barn som är det huvudsakliga innehållet så ägnas med andra ord bara fyra av tio kapitel specifikt åt detta. Detta kan dock ha sin förklaring i att författaren inte ägnat så stor tid åt någon genomgång av den forskning som gjorts. I det kapitel som skall behandla barnens situation i manipulativa grupper så blir det på fem sidor en förhållandevis svepande framställning över en mängd exempel som det tyvärr inte verkar ha funnits plats att utveckla på ett mer utförligt sätt än med stora generaliseringar där vitt skilda grupper jämförs med varandra. Trots ett förvånande stort fokus på manipulation visar detta specialnummer av *Skolhälsovård* på att man uppmärksammat just barnens situation i olika religiösa minoritetssammanhang.²⁶

Vid mitten 2000-talet väcktes även intresset för barn i sekter hos organisationen Rädda barnen vilket resulterade i en internrapport i augusti 2007 med titeln *Barn i religiösa samfund. En internrapport för*

---

²⁵ <http://www.lofgrensanalys.se/helena.htm> - 26/10 2012. Löfgren har även ett förflutet som medlem i Enighetsrörelsen (Familjefederationen).

²⁶ Det kan vara värt att påpeka i sammanhanget att detta nummer planerades innan händelserna i Knutby utspelade sig i januari 2004, vilket på olika sätt ytterligare kom att rikta uppmärksamhet på barn i religiösa grupper.

Rädda barnen, augusti 2007 (Frenning 2007). Rapporten försöker att ge en överblick över den dåvarande aktuella situationen genom att presentera den tidigare nämnda utredningen *I god tro*, en kort presentation av forskningsläget, vilket mest pekar på att det inte finns särskilt mycket forskning alls, annat som skrivits i andra sammanhang om barn i sekter, några intervjuer (med bland annat undertecknad), avhoppares berättelser samt en genomgång av de olika typer av stöd som finns idag. Utredningen är intressant på så sätt att den inte försöker att "välja sida" utan låter olika åsikter och ståndpunkter komma till tals där både avhoppare och personer som fortfarande representerar rörelserna intervjuas.

Utredningens slutsatser är nyanserade men man konstaterar ändå att samhällets stöd till barn och ungdomar som lämnar dessa grupper är otillräckligt liksom att det psykiska stödet för unga avhoppare är svagt. År 2007 hade barns situation i sekter med andra ord nått ett så pass allmänt stort intresse att även *Rädda barnen* känt ett behov av en egen ganska omfattande undersökning och rapport i ämnet.

Det offentliga samtalet om sekter

Kring begreppet sekter finns ett näst intill naturligt sätt att förhålla sig, en mer eller mindre självklar förförståelse och uppfattning om vad sekter är för någonting, hur dessa ser ut och hur de fungerar. Bilden av sekten präglas så gott som alltid av en hel räckta av negativa föreställningar. På frågan om vad elever tänker på när det hör ordet sekt, vilken ställts av mig själv vid ett 30-tal tillfällen i samband med föreläsningar på olika gymnasieskolor, brukar följande exempel frekvent förekomma: "sektledare", "tvång", "alla har sex med alla", "Knutby", "sjuka saker", "själv mord", "fanatism", "manipulation", "hjärntvätt". När det

kommer till sekter finns ett antal relativt lätt urskiljbara teman som är ständigt återkommande. Sekter är förknippade med pengar, sex, karismatiska ledare, konstiga religiösa/kvasireligiösa föreställningar och, kanske det allra vanligaste, att sekter hjärntvättar eller manipulerar sina medlemmar.

Föreställningen om sekten har dock sin bakgrund i många av de händelser som vissa av dessa grupper har varit inblandade i, kollektiva självmord, mission med sexuella inslag, hisnande livsåskådningar som man undrar över hur någon alls kan tänka sig att hålla för sant, etc. Det finns med andra ord en förklaring till att dessa föreställningar har en så stark dominans. Problemet ligger i att denna bild blivit så dominant att alla grupper som kommer att ingå i denna begreppsliga gemenskap tillskrivs stora likheter med varandra, de är ju trots allt alla sekter.

I massmediala framställningar tillskrivs ofta sekter gemensamma egenskaper och lånar inte sällan drag av varandra vilket medför att de skillnader som existerar mellan dem har en tendens att suddas ut och bli allt mer oklara.²⁷ Om en sekt kan begå kollektivt självmord, varför skulle då inte en annan kunna göra det? Om en sekts medlemmar exempelvis missbrukar droger, gäller detta inte då även alla andra? Denna sammanblandning och upplösning av skillnader skapar en bild av något som skulle kunna karaktäriseras som myten om sekten. I myten om sekten återfinns drag hämtade från olika grupper (eller individers) handlingar, ideologier, praktik och historiska utveckling

---

²⁷ Detta skulle även kunna utökas till populärkulturella kontexter eller det allmänna språkbruket.

sammanblandade utan någon som helst åtskillnad. Begreppsanvändningen har också ett inneboende sanningsanspråk. När begreppet sekt används i denna bemärkelse utformas en modern myt om vad en sekt är, vad den är kapabel till, hur den fungerar och hur illa det alltid går för den eller dess medlemmar. Begreppet sekt förmedlar information som gör att mottagaren vet vad det handlar om redan innan man tagit del av information om den specifika gruppen. Finns beteckningen där så är saken redan avgjord.

Konsekvenserna av denna mytbildning kring sekten är både små och stora. Konstruktionen av sektbegreppet har medfört att betydelsen av begreppet sekt förändrats och snarast används för att skilja dessa från ”riktiga religioner” i syfte att särskilja dessa genom att tillskriva dem negativa egenskaper.²⁸ Användaren av begreppet förmedlar därmed även ett ogillande av det som beskrivs. Begreppet är i dag så belastat och laddat med negativa associationer att det i princip förlorat sin användbarhet som ett neutralt vetenskapligt begrepp.²⁹

TV-programmet *Existens* sändes mellan mars 2003 till december 2009 (Arnbom 2012). Programmet kan beskrivas som ett samhällsprogram med ett särskilt fokus på livsåskådning och religion. Programmet präglades av ett slags inifrånperspektiv där de olika religioner som behandlades beskrevs på ett nyanserat och förhållandevis neutralt

---

²⁸ Till skillnad från den mer religionssociologiska användningen där man oftast använder begreppen kyrka, sekt, kult, denomination (samfund) etc. för att karaktärisera och särskilja olika religiösa organisationsformer.

²⁹ Det vill säga oavsett den goda intentionen från exempelvis en forskare eller lärare att presentera en neutral och objektiv definition av begreppet så kommer med största sannolikhet mottagaren (elev, student eller journalist) inte att kunna undgå att fylla begreppet med föreställningar hämtade från det offentliga samtalet om sekter.

sätt. Även om det som diskuterades lyftes fram med förståelse i fokus så var programmet inte okritiskt utan försökte även att problematisera religioner genom att låta dem ställas inför kontroversiella och utmanande frågeställningar, dock utan att döma eller fördöma. År 2007 tog dock programmet upp ämnet sekter och här kan man verkligen säga att myten om sekten slog till med full kraft. Att "samtala" om sekter kunde uppenbarligen inte göras på ett annat sätt än hur det offentliga samtalet ser ut om sekter i största allmänhet. Programmet handlar om hur det är att växa upp i en sekt och hur det går för barn som vill lämna sin uppväxtmiljö och man uppger att det är manipulativa grupper och sekter som man riktar in sig på. De grupper som namnges är Scientologi och Jehovas vittnen, vilka finns i Sverige, men sedan ger man en mer generell bild av vad man avser och då radas "Davidssekten"³⁰, Aum Shinrikyo, Soltempelorden och Charles Manson upp som tragiska exempel, grupper som dock aldrig etablerat sig i Sverige. Men här förekommer även klipp på medlemmar ur ISCKON, Livets ord och en bildsekvens där Bhagwan dansar utan att dessa kommenteras närmare. Allt sammantaget uppvisas det som jag ovan beskrivit som myten om sekten på ett tydligt sätt. Men det största "scoopet" med hela programmet är att man har upptäckt att det har gjorts en utredning, som tidigare nämnts ett par gånger, och att det trots detta inte har hänt något. Inga av de förslag utredningen kom med har realiserats. Av den anledningen är det främst politikerna som man här försöker att komma åt och att dessa inte gjort något alls trots

---

³⁰ Här avses den förgrening av sjundedagsadventismen som brukar benämnas Branch Davidians och händelserna i Waco 1993.

att barn i sekter årligen far illa (*Existens* 121007).

Programmet lyckas dock på ett ställe lyfta fram en intressant och viktig problematik som hade kunnat förtjäna att avhandlas av betydligt fler personer än dåvarande barnombudsmannen Lena Nyberg. Det man pekar på är den inkonsekvens som finns mellan att barn enligt barnkonventionen har rätt till religionsfrihet och föräldrarnas rätt enligt konventionen om de mänskliga rättigheterna att uppfostra sina barn i enlighet med den egna livsåskådningen.

Återkommande påpekar man kunskapsbristen då det gäller dessa grupper och de personer man intervjuar understryker detta såsom Helena Löfgren, en medlem av Hjälpkällan och Margó Ingvardsson, men någon med forskarbakgrund inom religion, barn, psykologi eller sociologi förekommer inte. Överhuvudtaget lyser det akademiska perspektivet helt med sin frånvaro.

Programmet understryker återigen mot slutet kunskapsbristen, men det blir näst intill komiskt då man konsekvent undvikit varenda akademiker med kunskap på detta område i Sverige.

Trots att programmet, som efterlyser kunskap, men till varje pris undviker att söka efter den, väljer att behandla sekter utifrån en allt för generaliserande stereotyp bild av vad ett så mångfacetterat fenomen som sekter är så kan det konstateras att det här inte gäller att lägga ett fokus på den tidigare aktuella sektproblematiken som handlat om manipulation och hjärntvätt, utan att det är barnen inom dessa som lyfts fram som det stora problemet med sekterna.

Boken *Sektbarn. Ett reportage om de utvalda för paradiset* kom ut år 2008 och är författad av frilansjournalisten och författaren Charlotte Essén. Boken innehåller tio huvudsakliga kapitel och de grupper som lyfts fram och presenteras med huvudsakligen tio intervjuer är

Knutby Filadelfia (en avhoppad mamma), Jehovas vittnen (två avhoppade barn), ISKCON (två avhoppade barn), Finlands förebedjare (två avhoppade barn) och Familjen (fyra avhoppade barn). Övriga fem kapitel ger en översikt över internationella händelser i olika sekter, en jämförelse mellan sekter och terrorism, en presentation av forskning och utredningar, ett kapitel om barns rättigheter och religionsfrihet samt ett kapitel om stöd och samlade erfarenheter.

Boken ger med andra ord en relativt samlad bild över olika fält och erfarenheter på området och är författad med stor inlevelse och emfas. Essén gör ingen hemlighet av hur hon ser på dessa berättelser och att hon är starkt kritisk till de rörelser som de hon intervjuar har växt upp i. Boken har dock fått en del kritik eftersom den bygger dels på ett förhållandevis litet intervjumaterial och dels för att den så tydligt valt att lyfta fram individer med ett mycket kritiskt perspektiv. Boken problematiserar med andra ord inte det stora fältet och den mängd olika skildringar som det finns av att växa upp i dessa religiösa miljöer.³¹ Ytterligare en problematik är att olika religiösa grupper blandas samman med varandra och associeras på ett förbehållslöst okritiskt sätt, där både självmordsgrupper och terrorgrupper får agera exempel på hur sekter fungerar och betar sig. Återigen gör sig myten om sekten mycket påmind och ämnet tappas bort bland allt för generella föreställningar och påståenden.

Boken fick dock ett stort genomslag och har väckt starka känslor. På internetsidan *Bokrecension* faller boken in i två tydliga kategorier och får uteslutande betyget 1 eller 5 och den betraktas antingen som ”Årets

---

³¹ För en mer utförlig genomgång och kritisk recension av boken se Frisk 2008.

viktigaste bok!” eller ”En bok full av lögner!!”.³² Att ämnet är känsligt och att barn i sekter är en aktuell frågeställning som engagerar är det ingen tvekan om och åter utgör denna bok ett bra exempel på att det är snarare barn i sekter än rekrytering som är det som engagerar.

Även massmedias intresse för barn i sekter har under de senaste åren ökat och det går att se en tydlig förändring i intresset kring sekter. En genomgång av de artiklar som insamlats av undertecknad via dagspress, internet och tv uppvisar en tydlig trend på detta. Det skall dock understrykas att detta inte har undersökts på ett mer systematiskt sätt utan snarare inhämtats genom att sporadiskt samla in allt som kommit i min väg, dels genom att själv ta del av massmedia men dels även genom att jag fått ett stort material från en omgivning av studenter, kollegor och vänner med kunskap om författarens intresse för allt som har med sekter att göra. Av den anledningen måste detta påstående snarare betraktas som högst tentativt och behöver stöd genom en mer utförlig och vetenskaplig genomgång och undersökning.

Det fria valet och samhällets fokus på individen och det individuella

I internationell forskning har det under många år pågått en diskussion om att det individuella och individen kommit att hamna allt mer i centrum på bekostnad av det kollektiva. Det är svårt att hitta någon bestämd forskningstradition eller skola dessa tillhör, men de författare och forskare som jag anser peka på denna utveckling är exempelvis Christopher Lasch, *The Culture of Narcissism* (1979), Philip

---

³² <http://www.bokrecension.se/9100106976> - 9/11 2012

Rieff, *The Triumph of the Therapeutic* (1987), Charles Taylor, *Sources of the Self* (1989), Anthony Giddens, *The Transformation of Intimacy* (1992), Ronald Inglehart, *Modernization and Postmodernization* (1997), Ronald Inglehart & Christian Welzel, *Modernization, Cultural Change, and Democracy* (2005), Paul Heelas & Linda Woodhead, *The Spiritual Revolution* (2005). Den sistnämnda boken är av särskilt intresse eftersom den även kopplar individualiseringen till det religiösa och andliga vilket kommer att utvecklas nedan. En bra ingång till ämnet applicerat på just det svenska samhället är Ulf Bjered (red.) *Det hyperindividualiserade samhället?* (2005) men här behövs betydligt mer forskning och teoretiska förslag på hur detta ser ut och vad som har hänt i just Sverige.

Tanken är inte här att utförligt argumentera för den direkta kopplingen mellan individualiseringen och den förskjutning mot att fokusera på barn snarare än att se till manipulation när det gäller sekter, men ett blygsamt förslag till hur detta hänger samman måste ändå introduceras vilket bör kunna leda till ytterligare framtida forskning.

Att se till individen och individens utvecklingsmöjligheter har i Sverige gått mycket långt. Individer har idag stor rätt att själv välja livsstil, karriär, intresse etc. Detta fokus på det individuella märks på livets alla stadier, på förskolan, skolan och i arbetslivet är det den personliga utvecklingen som sätts i fokus. I arbetslivet är det inte längre enbart att göra ett jobb som är väsentligt utan på vilket sätt detta varje år kan bidra till den personliga utvecklingen. Vid läkarbesöket är det snarast patientens egen diagnos som får fungera som utgångspunkt innan

läkaren för detta vidare med egna diagnoser.³³

Att se till det individuella och till den personliga utvecklingen går det att ge otaliga exempel på utifrån ett svenskt perspektiv och för-tjänar att undersökas betydligt mer utförligt än vad som här kan bli fallet. Men det är inte orimligt att anta att detta även har konsekvenser för hur man kommer att betrakta sådana livsval som har med religion och livsåskådning att göra. Heelas och Woodhead argumenterar för att det som de kallar för "the subjectivization thesis" medför att individer idag väljer livsåskådning som de definierar som "subjective-life" vilket innebär att livet levs genom subjektiva upplevelser, genom att lyssna inåt till sina egna unika behov och önskningar snarare än den form av religiositet som de kallar för "life-as" vilken karaktäriseras av en grundattityd att livet levs genom yttre roller och plikter enligt yttre förväntningar (Heelas och Woodhead 2005: 5f.).³⁴ Heelas och Woodhead är främst ute efter att beskriva en förändring på det religiösa fältet och att det här handlar om att en form av religiositet nu håller på att bytas ut mot en annan. Men det är lockande att i förlängningen av deras analys även se ytterligare konsekvenser. Om denna form av religiositet som ger utrymme för det subjektiva och det individuella valet premieras, borde detta inte då även medföra att en persons egna val av livsåskådning och religiösa praktik allt mer kommer att accepteras som just detta?

Det följer naturligtvis inte att detta även kommer att bli konsekvensen av denna utveckling. Men en indikation på att just den individuella

---

³³ Detta är något författaren personligen upplevt vid ett flertal tillfällen.

³⁴ Tolkningen av Heelas och Woodhead är författarens egen.

tolkningen och att även respekten för det individuella valet har fått ett stort genomslag i Sverige berörs i en kommande undersökning av det religiösa och andliga Sverige (Frisk och Åkerbäck, kommande, 2013). Genom en kartläggning av all typ av religiositet i Dalarna presenteras och problematiseras vilka livsåskådningsalternativ som presenteras i Sverige idag och hur de som producerar dessa ser på vad som är religiöst eller andligt eller ingetdera. Undersökningen visar att gränsdragningen mellan vad som uppfattas som religiöst, andligt eller alternativt allt mer håller på att lösas upp och att det som för inte allt för länge sedan betraktades som udda och avvikande idag accepteras av ett större antal individer och allt mer närmar sig det svenska "mainstreamsamhället" (Frisk och Åkerbäck, kommande, 2013).

Ytterligare en viktig process som kommit att påverka det individuella valet av livsåskådning har undersökts av Christopher Partridge. Partridge tar upp hur åskådningar och praktiker som för inte så länge sedan upplevdes som exotiska och avvikande eller annorlunda idag har "av-exotifierats". Partridge menar att en viktig orsak är att populärreligiösa föreställningar idag presenteras och refereras till i populärkulturella former som film och tv-serier, musik och litteratur, på ett sätt som gör dem begripliga, lättillgängliga och återgivna på ett underhållande sätt. Detta, menar Partridge, får effekten att de avdramatiseras och att de allt mindre därför upplevs exotiska eller främmande (Partridge 2004: 50 ff.). Därmed kommer ett allt större utbud av livsåskådningar inte bara finnas tillgängliga utan även upplevas både som som attraktiva och inte alls som särskilt avvikande eller alternativa.

Om dessa antaganden stämmer och den individualiseringsprocess som allt mer breder ut sig får fortsätta så kommer kanske detta att leda till att allt fler val av livsåskådningar kan komma att accepteras och

kanske även respekteras. Kanske kommer alla val av livsåskådningar att mer eller mindre betraktas som helt och hållet ett eget val. Detta behöver dock inte betyda att alla kommer att tycka att alla val är lika bra utan här kommer möjligheten finnas att även betrakta vissa livsåskådningar som sämre val än andra även om det är ett eget val.

Allt hänger samman

Att uppmärksamheten numera riktas mot barns situation och att växa upp i sekter snarare än på hjärntvätt och manipulation har dock fler förklaringar än de som diskuterats ovan. Även andra faktorer förtjänar att lyftas fram, exempelvis den allmänna uppmärksamheten som riktas mot barn och barns välbefinnande i dagens Sverige. Barnpornografi, pedofili, barnfattigdom, barnmisshandel, barnkonventionen och barns rättigheter verkar vara ständigt aktuella samtals- och debattämnen vilket inte är konstigt, men vilket även får den konsekvensen att barn i sekter kommer att inkluderas i denna diskussion.

Ytterligare en faktor som är värd att här uppmärksamma är att de grupper som uppstod på 50- och 60-talen nu även har funnits så pass länge att barnen födda inom dessa idag nått vuxen ålder och det har under de senaste åren kommit allt fler skildringar av barn som växt upp i olika sekter.³⁵ Dessa barns historier framkommer inte enbart genom att de skriver böcker om sin uppväxt, de medverkar även i debatter, dokumentärer och i massmedia och skapar en allt större medvetenhet om deras existens och uppväxtvillkor.

Sammantaget med det som presenterats ovan medför detta att det

---

³⁵ Se exempelvis Tandberg 2002, Jones et al. 2007, Pettersson 2009, Lutz 2010.

som idag främst är problematiskt med sekterna är inte längre hur de missionerar, skaffar sig anhängare eller hur de får dessa att stanna kvar, utan att det finns barn som växer upp inom dem. Ett klart skifte av fokus i det offentliga samtalet om sekter i dagens Sverige.

Referenser

Publicerat material

- Barker, Eileen, "Watching for Violence: A Comparative Analysis of the Roles of Five Types of Cult-Watching Groups", David G. Bromley och J. Gordon Melton (red.) *Cults, Religion, and Violence*, Cambridge: Cambridge University Press. 2002, s. 123-148.
- Bjereld, Ulf (Red.), *Det hyperindividualiserade samhället?* Umeå: Boréa. 2005.
- Existens 121007, Svt.
- Essén, Charlotte, *Sektbarn. Ett reportage om de utvalda för paradiset*, Stockholm: Albert Bonniers förlag, 2008
- Frenning, Anna, *Barn i religiösa samfund. En internrapport för Rädda barnen, augusti 2007*, Internrapport: Rädda barnen. 2007.
- Frisk, Liselotte, "Onyanserat om sekter", *Kyrkans tidning*, 2008-06-02. <http://www.kyrkanstidning.se/kultur/onyanserat-om-sekter> - 121109
- Frisk, Liselotte och Peter Åkerbäck, *Den mediterande dalahästen: Samtida religiositet på nya arenor*, Kommande. 2013.
- Giddens, Anthony, *The transformation of intimacy. Sexuality, love, and eroticism in modern societies*, Stanford, California: Stanford University Press, 1992.
- Heelas, Paul & Linda Woodhead, *The spiritual revolution. Why religion is giving way to spirituality*, Malden, Mass.: Blackwell, 2005.
- Inglehart, Ronald, *Modernization and postmodernization. Cultural, economic, and political change in 43 societies*, Princeton, N.J: Princeton University Press.1997.
- Inglehart, Ronald & Christian Welzel, *Modernization, cultural change, and democracy. The human development sequence*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Ingvardsson, Margo, *I god tro. Samhället och nyandligheten* (SOU 1998:113), Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. 1998.

- Jones, Celeste, Kristina Jones och Juliana Buhning, *De oskuldsfulla. Tre systrars berättelse om sin uppväxt i den religiösa sekten Familjen och om deras flykt från detta liv*, Malmö: Bra böcker. 2007.
- Lasch, Christopher, *The culture of Narcissism. American life in an age of diminishing expectations*, New York: Norton. 1979.
- Lutz, Daniel, *My Karma My Fault*, self-published. 2010
- Löfgren, Helena, "Barn i manipulativa grupper", *Skolhälsovård*, 2003-2004, nr. 4.
- Nobel, Peter, *Lag och rätt och nya religioner. En jurists syn på religionsfriheten kontra skyddet för den enskilde*, Uppsala: Justus förlag. 1999.
- Partridge, Christopher, *The Re-Enchantment of the West. Volume 1. Alternative Spiritualities, Sacralization, Popular Culture and Occulture*, London, T & T Clark International. 2004.
- Pettersson, Henrik, *Jehåvasjäveln*, Stockholm: Bonnier. 2009.
- Richarson James T. och Massimo Introvigne, "New Religious Movements, Counter-movements, Moral Panics, and the Media", David G. Bromley (red.) *Teaching New Religious Movements*, Oxford: Oxford University Press. 2007, s. 91-111.
- Rieff, Philip, *The triumph of the therapeutic. Uses of faith after Freud*, Chicago: University of Chicago Press. 1987.
- Tandberg, Unni Wenche och Marianne, *Då gråter änglarna*, Malmö: Richter. 2002.
- Taylor, Charles, *Sources of the self. The making of the modern identity*, Cambridge: Cambridge Univ. Press. 1989.
- Westerholm, Barbro, *Motion 1994/95:So406 Andlig kränkning*.

Riksdagsmotioner

- 1990/91:So515 Psykologisk hjälp vid utträde ur s.k. sekter.
- 1991/92:So464 Psykologisk hjälp vid utträde ur s.k. sekter.
- 1992/93:So404 Åtgärder mot s.k. sektsjuka.
- 1993/94:So459 Destruktiva sekter.
- 1994/95:So406 Andlig kränkning
- 1997/98:So211 Barn i sekter.
- 1998/99:So269 Barn i sekter.

- 2001/02:So514 Nyandliga rörelser och sekter.
2002/03:So307 Barnens rätt i slutna samfund.
2005/06:So433 Angående otillbörlig påverkan.
2007/08:Ub367 Stopp för sektskolor.
2008/09:So230 Skydd och hjälp till barn och vuxna som utsatts för manipulativt ledarskap (sekter). 2009/10:So373 Utredning om barn i sekter.
2010/11:Ub429 Barn i sekter.
2011/12:Ub416 Ökad kunskap krävs för rätt hjälp till barn i sekter

Föreningen rädda individens studiehäften och informationsbroschyrer

Studiehäfte 1 av Karin Wergius

Mind Control (grundhäfte) - om mekanismerna bakom mental styrning och tankekontroll

Studiehäfte 2 av Birgitta Åhlén och Anita Marcusson

Hare Krishna

Studiehäfte 3 av Karin Wergius

Scientologi och Dianetik

Studiehäfte 4 av Anita Marcusson

Trosrörelsen med Livets Ord

Studiehäfte 5

UFF (numera Humana) av Dan Lindberg

Enighetskyrkan (Moon-sekten) av Helena Ahlstrand

Kristi Församling av f d medlemmar i rörelsen

Informationsbroschyrer: ”Kännetecken på en destruktiv rörelse”, ”Varför är sekter farliga?”, ”Hur skiljer sig ett religiöst samfund från en destruktiv sekt?”, Föreningen rädda individen - en presentation”.

E-post

Arnbom, Hans, 1/11 2012, svar på frågan om Existens

Intervjuer

Intervju med representant för Hjälpkällan september 2010.

Intervju med representant för ROS, maj 2012.

Internetsidor

<http://www.bokrecension.se/9100106976> - 9/11 2012

<http://www.fecris.org/> - 12/11 2012

<http://www.fri-sverige.se/sida201.htm> - 19/10 2012

<http://www.fri-sverige.se/sida202.htm> - 12/11 2012

<http://www.fri-sverige.se/sida207.htm> - 19/10 2012

<http://www.fri-sverige.se/sida207.htm> - 25/10 2012

<http://www.fri-sverige.se/sida209.htm> - 23/10 2012

<http://www.fri-sverige.se/sida214.htm> - 12/11 2012

<http://www.fri-sverige.se/sida280.htm> - 12/11 2012

[http://www.hjalpkallan.se/index.php?option=com_content&view=article
&id=54&Itemid=66](http://www.hjalpkallan.se/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=66) - 12/11 2012

[http://www.hjalpkallan.se/index.php?option=com_content&view=article
&id=54&Itemid=66](http://www.hjalpkallan.se/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=66) - 12/11 2012

<http://www.lofgrensanalys.se/helena.htm> - 26/10 2012

<http://www.ros.org.se> - 12/11 2012

<http://www.ros.org.se/index.php?AVPROGRAMMERING%3F> - 12/11 2012

<http://www.ros.org.se/index.php?M%D6TEN> - 25/10 2012

<http://www.ros.org.se/index.php?STARTSIDA> - 25/10 2012

<http://www.ros.org.se/index.php?VARF%D6R%3F> - 25/10 2012

<http://www.ros.org.se/index.php?VERKSAMHET> - 25/10 2012